

75. Tarihi olaylar sürecinde Türkçe ve Rusçanın Sırpça üzerindeki etkileri**Özge BARUT¹**

APA: Barut, Ö. (2023). Tarihi olaylar sürecinde Türkçe ve Rusçanın Sırpça üzerindeki etkileri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (34), 1268-1282. DOI: 10.29000/rumelide.1316395.

Öz

Tarihsel süreçler incelendiğinde Ruslar, Sırlar ve Türkler birbirleri ile yakın ilişkiler içinde olmuşlardır. Elbette bu durum dil açısından da birçok etkileşime sebep olmuştur. Bu çalışmada üç farklı ülkenin ve kültürün tarihsel süreçlerden etkileşimi ve bunun dile yansımaları incelenmiştir. O dönemde bölgeye hakim olan milletlerin dillerinden birçok kelime geçmiş ve benzer birçok kelimenin aynı anlamda ya da farklı anlamlarda günümüzde de hala kullanıldığı görülmektedir. Rusça, Sırpça ve Türkçeyi aynı araştırmada incelememin en önemli sebebi Sırpçanın kiril alfabesinde yazılması hem de latin harflerin kullanılmasıyla Türkçeye benzeyen eklerin yeni kelimeler türetmesi üç farklı dilin arasındaki dilbilgisi özelliklerin tarihi olayların etkisiyle de nasıl iç içe geçtiğini dikkatlere sunmak açısından iyi bir örnek olacağı kanaatindeyim. Tarihsel süreçler sınırları ve toplumları etkilediği kadar konuşulan diller üzerinde de etkili olmuştur. Diller arasındaki etkileşimde tarihsel olayların ülkeleri birbirine yaklaştırması ya da birbirinden uzaklaştırması, uzun süre birlikte yaşamaları gibi durumları kavrayabilmemiz açısından tarihi geçmişi bilmek o ülke dillerinin gelişimini ortaya koymada önemli rol oynamıştır. Bu sebeple Sırlarla uzun zaman birlikte yaşayan Osmanlı dönemine değinmek ve Sırların Ruslarla olan yakınlığı ve sonrasında üç farklı ülke arasındaki dil açısından benzerlikleri ortaya koyarak araştırmaya daha somut bir bakış açısı kazandırmak hedeflenmiştir.

Anahtar kelimeler: Türkçe, Rusça, Sırpça, tarih, dil

The effects of Turkish and Russian on Serbian in the process of historical events**Abstract**

They have been in close explanations with the view of Russians, Serbs and Turks to historical large masses. Of course, this situation has also caused many problems in terms of language. It reflects the interaction from these three different countries and historical processes in the past, and as a result, the reflections on the language. Many words passed through the languages of the nations that dominated the region at that time, and it is seen that they are still used in the same places or in different meanings at similar times. I believe that the most important reason for examining Russian, Serbian and Turkish in the same business is that Serbian is written in Cyrillic alphabet and that the use of Latin letters and the derivation of new words from Turkish will be a good example in terms of presenting the historical managers of the three different languages to pay attention to how grammatical features are intertwined. Historical processes have had an impact on the languages spoken as well as on the borders and societies. Knowing the historical past has played an important role in revealing the development of the languages of that country in order to be able to comprehend situations such as historical events bringing countries closer or farther apart, living together for a long

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Beykent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Rusça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, (İstanbul, Türkiye), ozge.barut@hotmail.com, ORCID ID 0000-0002-9304-2423 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 22.05.2023-kabul tarihi: 20.06.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1316395]

time in the interaction between languages. For this reason, it is aimed to touch on the Ottoman period, which lived together with the Serbs for a long time, and to give a more concrete perspective to the research by revealing the closeness of the Serbs with the Russians and the linguistic similarities between the three different countries.

Keywords: Turkish, Russian, Serbian, history, language

Giriş

Diller arasındaki etkileşimi kavrayabilmek o ülkelerin tarihi ile doğrudan ilgilidir. Bir topluma kimlik kazandıran en önemli unsurlardan biri o toplumun konuştuğu dildir. Sırpça, Rusça ve Türkçeyi incelediğimizde gördüğümüz benzer ekler, kelimeler ve bu kelimelerin kullanım alanları o toplumun en çok hangi diğer toplumlara etkileşim içinde olduğunu gösteren en önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmıştır.

Diller arasındaki etkileşimi anlayabilmek tarihi olayların sebepleri ve sonuçlarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu sebeple araştırmanın birinci bölümü tarihi süreçlerin toplumları birbirine yakınlaştırması, ikinci bölümde ise bu tarihi süreçlerin sonuçlarından kaynaklı dillerin birbirleri ile olan etkileşimi sonucunda kullanılan ortak kelimelerin dile giriş süreci ele alınmaktadır. Sırbistan'da yaşanan tarihsel olaylardan yola çıkarak çok yakın ilişkileri olması nedeniyle hem Rusça kelimelere hem de uzun süre hakimiyet süren Hunlardan başlayarak Osmanlı dönemine kadar uzanan süreçte birçok Arapça ve Farsça kelimelerin de görüldüğü günümüz Türkçesinde de hala kullanılmakta olan ortak kelimelere sıkça rastlanmaktadır. Pars (2004)'in çalışmasında Türkçenin Sırpça üzerindeki etkisi 378'den itibaren Balkan Yarımadası'na ve Sırbistan'a inen ve yerleşen Hun ve özellikle 558'den sonra Avar Türkleriyle başladı; Bulgar, Oğuz, Peçenek, Kuman ve Osmanlı Türkleriyle devam etti ve giderek arttı sözleriyle Türkçe kelimelerin Sırpçadaki etkisinin uzun zaman öncesine dayandığını tespitini yapılmıştır. Özkan (2011)'in çalışmasında Sırp devletinin parlak dönemini yaşadığı II. Stefan Duşan'ın (1331-1355) Selanik'i almak istemesi üzerine Orhan Bey Kantakuzen'e² yardım etmiş ve karşılığında Gelibolu'daki Çimpe kalesinin Osmanlıya verilmesiyle Osmanlılar Rumeli'de hakimiyet kurmaya başlamışlar, Dimetoka, Edirne ve Filibe'yi alarak yönlerini Balkanlara çevirmiştir. Osmanlıların tarihi süreçte Sırplarla yaptıkları savaşlar sonucunda topraklarını genişleterek Balkanlara doğru yöneldiği görülmektedir.

Halil İnalçık (1953) çalışmasında II.Murad ve Fatih Sultan Mehmed dönemine ait timar ve tahrir defterleri Balkanlar'da Osmanlı yayılışının ani bir fetih ve yerleşme şeklinde ortaya çıkmadığını, eski Rum, Sırp ve Arnavut asil sınıfları ve askeri zümrelerin yerlerinde bırakılarak önemli bir kısmının timarlı sipahi olarak Osmanlı timar kadrosuna dahil edildiklerini belirtmesi uzun süreli hakimiyetlerde, Osmanlı İmparatorluğu tarafından Sırpların kültürleri üzerinde değişikliklere gidilmeden etnik unsurların korunmaya çalışıldığı ve Sırpçanın söz varlığının devamının Osmanlı devleti tarafından sağlandığı ve Sırp lar üzerinde bir baskı unsuru oluşturulmadığını gösterir.

Osmanlılar ve Sırp lar tarih sahnesinde birçok kez karşı karşıya kalmış ve aynı topraklar üzerinde yaşanan bu mücadeleler iki farklı toplumun birbirleriyle olan ilişkilerini pekiştirerek toplumların ana dillerinin şekillenmesinde de etkili olmuştur. Dil ve kültürel açıdan tarihsel olaylar ışığında savaşlardaki kazanımlar ve yenilgilerle de devletlerin kültürel zenginlikleri birbirine aktarılmıştır. Aslantaş (2006)'ın

² İoannis Kantakuzinos, Theodora Palaiologina tarafından Mora'ya vali tayin edilen Mihail Kantakuzinos ile Paleologos Hanedanı'ndan olan Angelina Kantakuzinos'un oğludur. 1347-1354 arasında Bizans imparatorluğu yapmıştır.

çalışmasına göre Sırp'ın 1396 Niğbolu, 1402 Ankara Savaşları'nda Stefan Lazareviç³ Çelebi Mehmet'in yanında yer almıştır. 1427'de ölümünün üzerine Macar egemenliğini kabul etmiştir. Bunun üzerine Osmanlılar uygun zamanı kollayıp 1439'da Sırbistan'a girmiş, ancak Belgrad'ı alamayan Osmanlı 1454, 1455 ve 1456 yıllarında üç kez daha Sırbistan'a sefer yapsa da başarılı olamamıştır sözleriyle bu devletlerin birçok kez karşı karşıya geldiğini görmekteyiz. Başarıyla sonuçlansın ya da sonuçlanmasın yaşanan süreç etkileşimi kaçınılmaz kılmaktadır. Savaşın sonuçları kültürel etkileşimin, buna bağlı olarak da farklı dillerde ortaya çıkan ortak kelimelerin oluşması açısından bir başlangıçtır. Hayek (1966)'in çalışmasına göre Curaç Brankoviç'in⁴ ölümüyle başa geçen oğlu Lazar'ın iki sene sonra vefat etmesi taht kavgalarının başlamasına sebep olmuştur. Bunu fırsat bilen Osmanlı padişahı Fatih, Sırbistan'a girerek 20 Haziran 1459'da Semendire'yi almış ve Sırp devleti son bulmuştur. Kanuni Sultan Süleyman'ın 29 Ağustos 1521'de Belgrad'ı fethetmesiyle de Sırbistan seferi tamamlanmıştır. 1699'da Osmanlı Türkiyesi, Yugoslavya'nın hemen tamamına hakimdi ifadesi de Sırpçadaki Türkçe kelimelerin oldukça fazla olmasını açıklamaktadır. Öztuna (2005)'nin 1699 Karlofça Anlaşması ile, ülkenin kuzeyi Almanya'ya bırakıldığı (Hırvatistan, Slovenya, Slavonya, Voyvodine) yazılıdır. Afyoncu (2006) 3541715-1718 Osmanlı-Avusturya Savaşı'nda, Avusturya'ya yenilen Osmanlı 1718'de Pasarofça Antlaşması ile Sırbistan'ın bir bölümünü Avusturyalılara bıraksalar da 1736-1739 savaşlarında Avusturya'yı yenerek 1739 Belgrad Antlaşmasıyla kaybettiği toprakları geri almıştır. Bu tarihlerde de hala Osmanlı hakimiyetinin görülmesi Osmanlı'nın Sırp toplumu üzerindeki etkisini sürdürmeye devam ettiğini ve bu durumun etkilerinin konuşulan dil üzerinde de yansımaları olacağına göstergesiydi. Sonraki süreçte Sırp'ın tarihsel olayların da etkisiyle Ruslara yaklaşması Rusçanın Sırpça üzerindeki etkisinde önemli rol oynamıştır. 1806'da Kara Yorgi⁵'nin başında bulunduğu Sırp ihtilali başlamış ve Ruslarla birlik olup Belgrad şehrini ele geçirmiştir. 22.12.1806'da da Rusya Türkiye'ye harp ilan etmiştir. Sırp'ın tüm bu tarihi olayların sonucunda tarih sahnesinde artık Rus kültürü ve diliyle etkileşim sürecine girmeye başlamıştır. 28.05.1812'de Bükreş Anlaşmasıyla Türk-Rus harbi son bularak Belgrad ile güneyindeki araziden ibaret olan bir Sırbistan prensliği kurulmuş ve otonomi verilerek Türkiye'ye bağlı kalınması kararı alınmıştır. Ancak 1878'de tam istiklale kadar Sırbistan, yavaş yavaş Türklerden ayrı bir devlet oluşturma dönemine girmiştir. Büyük Devletlerin baskısıyla Türkiye, 10.04.1867'de Sırbistan prensliği içinde kalan 4 kaleyi (Belgrad, Semendire: Böğürdelen ve Fethülislam) boşaltarak Sırbistan'a bırakmıştır. 1876'da Sırbistan prensliği, Rusya'nın teşvikiyle isyan etmiştir. Sırp ordusunun başında Orgeneral Çernayev, "Taşkent Fatih" denen meşhur bir Rus kumandanının bulunması da Rusların Sırp'ın üzerindeki hakimiyetinin gittikçe arttığının ve toplumun belirli kesimlerinde Rus-Sırp etkileşiminin kaçınılmaz olduğunun da bir göstergesidir. Artık 24. 04. 1877'de Rus-Türk harbi (93 Harbi) başlayınca Romanya prensliği gibi Sırbistan prensliği de Türkiye'ye karşı isyan ederek Rusya'nın yanında harbe katılmıştır. Karadağ'da aynı şeyi hareket etmiştir. 13.07.1878 Berlin Anlaşması ile Sırbistan prensliği ve Karadağ prensliği de Türkiye'den ayrılmış müstakil devlet olmuşlardır. Öztuna (2005)'nin çalışmasına göre İlk adı zaten 'Sırp-Hırvat-Sloven Karallığı' idi (1919). Ancak başka milliyetleri de içine alıyordu. Bu milliyetler 1945'ten önce azınlık muamelesi görüyorlardı. 1945'ten sonra Tito⁶, her birine otonomi tanyan bir statü getirerek, Yugoslavya'yı bir birleşik devlet, bir

³ Stefan Lazareviç (Sırpça: Стефан Лазаревић) ya da Uzun Stevan (Стеван Високи; 1374 - 19 Temmuz 1427), Sırp Knezi Lazar Hrebelyanoviç'in oğlu aynı zamanda bir Sırbistan hükümdarı. 1389-1402 yılları arası knez, 1402-1427 arası despot unvanı taşımıştır.

⁴ Curaç Brankoviç (Sırpça: Ђураћ Бранковић Đurađ Branković, Sırp-Hırvatça telaffuz: [d̪ǔrad̪z br̪aːŋkoviːt͡ɕ], Vuković lakabı ile de bilinir; Macarca: Brankovics György, 1377 - 24 Aralık 1456), Osmanlılar tarafından Vilkoğlu Brankoviç olarak anılır, 1427-1456 arası Sırp despotluğu ve Macaristan Krallığı baronluğu yapmış kişi. Brankoviç Hanedanı'nın Sırbistan monarşisindeki ilk hükümdarı olan Brankoviç ölene kadar tahtta kalmıştır.

⁵ Kara Yorgi Petroviç (Sırpça: Црни Ђорђе/Карађорђе - Crni Đorđe/Karadorđe; 3 Kasım 1768 - 13 Temmuz 1817), Osmanlı İmparatorluğu'na karşı Birinci Sırp Ayaklanması'nın lideri ve sonradan bağımsızlığını kazanan Sırbistan'ı uzun süreler yöneten Karadordeviç Hanedanı'nın atasıdır.

⁶ Josip Broz Tito (1892) bir Hırvat işçisiydi. 26 yaşına kadar Avusturya-Macaristan tab'ası olarak yaşadı. Avusturya -Macar ordusunda er olarak Ruslar' karşı savaşırken onlara esir düştü. 1917'de Rusya'da ihtilal başlayınca Kızıl Ordu'ya katıldı.

federasyon, hatta cumhuriyetlere bağlı otonom topraklar bulunduğu için, bir konfederasyon haline getirdi. Sırpların tarih sahnesinde Ruslara yakınlaşması, i içe geçmiş bir dizi tarihsel olaylar içerisinde her ne kadar bağımsız olmak isteyen bir Sırp milleti de görülse kimliğini kazanma mücadelesi içinde farklı milletlerin kltrine maruz kaldıkları gerçeğinin göz ardı edilemeyeceğini, 1919'da ortaya çıkmış olan Yugoslavya'nın, aslında minyatür bir imparatorluk olduğunu, Avusturya-Macaristan imparatorluğunun Sırp hakimiyetine verilmiş ve kltrlmiş şekli, bir milliyetler mozaiki, bir Balkan İşviresi olduğu da Sırpların farklı milletlerle yaşamak zorunda kalan toprakları üzerinde hakimiyet süren milletlere karşı kendi kimliklerini koruma çabalarına rağmen farklı kültürlerin ve dillerin etkisinde kaldığının bir tespiti olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu, Ruslar ve Sırpların tarihsel süreçte birçok kez karşı karşıya kalmaları ve belli bir süre zarfında dahi olsa himayeleri altında yaşamalarının en doğal sonucu olarak dillerin arasındaki geçiş sürecidir. Sırplar uzun yıllar Osmanlı Türk hakimiyetinde yaşamış olsalar da Sırpça hem latin hem de kiril alfabesiyle yazılmaktadır. Türkçe tarihsel süreç içinde Sırpayı son derece fazla etkilemiştir. Binlerce sözcüğün yanında gramatikal yapılar da Sırpçaya geçmiş ve kullanılmıştır. Uzun süren Osmanlı hkimiyeti ve ortak yaşamdan dolayı Türkçe, Balkanların ortak iletişim dili olmuştur. Osmanlı idaresindeki Balkanlarda, Türkçe olmadan gündelik hayatın, ticaretin, iletişimin mümkün olmadığını tarihi kaynaklardan öğreniyoruz. 1798 yılında, kaleme aldığı dini eserin ilk sayfasında "Burada gösterilen Türkçe sözcükler olmadan günlük hayatımızda konuşamayız" diyen ve 606 Türkçe sözcüğü kaydeden Sırp rahip Jovan Knejević Türkçenin güçlü etkisini ve gündelik hayattaki önemini ortaya koymaktadır (Karasu 2017). Türkçe ve Sırpça ortak kelimelere baktığımızda hem Türkçeden Sırpçaya hem de Arapça ve Farsçadan giren farklı alanlarda kullanılan birçok kelimenin olduğunu görmekteyiz. Bunlardan Türkçeden Sırp-Hırvataya aktarılan sözcüklere 'turcizmi' denmiştir (Türkçeden aldıkları bazı kelimeler Türkçeye de yabancı dillerden geçmiştir). Bu araştırmada kelimeler köken açısından birbirlerinin Türkçe ve Rusçadaki karşılıklarına göre incelenmiştir. Bu araştırmayı yaparken dikkatinizi çekmek istediğim en önemli nokta Sırpçaya geçen kelimelerin geçtiği dilin dilbilgisi kurallarını da alarak kendi içinde yeni bir ek olarak karşımıza çıkmasıdır. Sadece kelime değil, alınan kelimelerin dilbilgisi özellikleri de beraberinde Sırpçaya geçmiştir. Örneėin: Sırpçaya geçen kelimeler Türkçenin -cı, -ci, -cu, c yapım ekleri ile birlikte dilde yer almaktadır. Bu ekler Sırpçada - dzija, - dzije, - cija ve ija şeklinde yazılmaktadır: emidzije (gemici), ivija (ifti), urija (kürkçü), sajdzija (saati), inadzija (inati), topzija (topçu), arabadzija (arabacı), barija (barutçu), binjedzija (binici), esedzija (keseci), duandzija (dkkancı), umrudzija (gümrükçü), hajduija (haydut), halvadzija (helvacı) (Tkaljić, 1966). Bu eklerin aynı görevde aynı anlamı katan ekler olduğu görülmekte. Telaffuz edildiğinde de kelimelere eklenen ekler anlamlarını tahmin etmeyi mümkün kılmaktadır. Sırpçaya Türkçeden giren Arapça, Farsça ve Yunanca kökenli kelimelere de sıklıkla rastlanır ve günümüzde de bu kelimeler Sırpçada hala kullanılmaktadır. Arapça kökenli olan bu kelimelerin Türkçede de hala kullanılmakta olduğunu görmekteyiz: anterija (entri), beriet (bereket), budala (budala), evap (kebab), duan (dükkan), durbin (dürbün), duşek (dşek), duvan (duhan), dzaba (aba), dzezve (cezve), dzin (cin), kara (kara), krija (kara), makaze (makas), maraz (zarar), megdan (meydan), mendilj (mendil), nana (nane), rakija (rakı), sat (saat), talian (talihli), zanat (sanat), zafran (safran). Farsça kökenli olup Türkçe aracılığıyla Sırpçaya giren kelimelerden hala kullanımda olan: bajat (bayat), durbin (dürbün), filjdan (fincan), jastuk (yastık), jelek (yelek), jorgovan/ jorgan (yorgan), jufka (yufka), evap (kebab), cigerica (ciğer), aktire (akşır, pantolon), artija (arşı), ilit (kilit), ilim (kilim), çorba (orba), ufte (köfte), durbin (dürbün), dzumbuş (cümbüş), lee (leke), merdevina (merdiven), namor (nankör), pamuk (pamuk), penđer (pencere), rum (hışım), taze (taze), testija (testi), torba (bayan çantası), turtija (turşu), verman (ferman), viranija (virne), zurla (zurna). Yunancadan da

1923'te Yugoslavya'ya döndü. Rejim aleyhinde faaliyetten 1928'de 6 yıl hapse mahkum edildi. 1934'te cezası bitti ve Moskova'ya gitti. 1944'te Kızıl ordu ile birlikte Belgrad'a girdi. 1945'te Karacurebevi hanedanına son verdi. 35 yıl ülkeyi yönetti.

Sırpçaya giren ve yine Türkçede de yer alan pamuk (pamuk), pasulj (fasulye), avlija (avlu), argat (ırgat), kutija (kutu), lampa (lamba) gibi Yunanca kelimelere rastlamak da mümkündür (Skaljić, 1966; Gülensoy 2007; Stankovicha, 1998). Aksan (2015)'Bir ulusun yaşayış biçimi, inançları, gelenekleri, dünya görüşü, çeşitli nitelikleri ve hatta tarih boyunca bu toplumda meydana gelen çeşitli olaylar üzerinde hiçbir bilgimiz olmasa, yalnızca dilbilim incelemeleriyle, bu dilin söz varlığının, söz hazinesinin derinliğine inerek bütün bu konularda çok değerli bilgiler ve güvenilir ipuçları edinebiliriz. Aynı biçimde, bir an için tek başına dili ele alarak, belli bir dilin belli bir dönemdeki bir metnini, yalnızca yabancı öğeler, yabancı etkiler açısından inceleyerek dili konuşan toplumun o süre içinde hangi kültür hareketlerine sahne olduğunu, hangi dış etkiler altında kaldığını saptayabiliriz ifadesinde bir dilde kullanılan yabancı kökenli kelimeler incelendiğinde diğer dillerle olan kültürel ve tarihsel olaylar hakkında bilgi sahibi olacağımız vurgulanmıştır. Buna örnek olarak Balkan topraklarında Rusya ve Sırbistan'ın yaklaşması ve Rusçadan Sırpçaya birbirine çok yakın seslerden oluşan kelimelerin girmesini verebiliriz. Araştırmamızda Rusça ve Sırpça kelimeleri incelediğimizde farklı alanlardaki birçok kelimenin kullanım alanı, anlam ve telaffuz açısından her iki dilde de benzerlikler gösterdiğine rastlanmaktadır. Bu kelimeler bir iki harfin değişmesiyle oluşan ya da kril alfabesi ile yazılması nedeniyle dile aynı şekilde girmek suretiyle oluşan kelimelerdir⁷:

1. Coğrafi anlam taşıyan kelimeler:

1.1. Yazılışları ve anlamları aynı, okunuşları farklı olan coğrafi anlam taşıyan kelimelere örnekler:

Rusça (yazılışı)	Türkçe Çevirisi	Okunuşu	Sırpça (yazılışı)	Türkçe Çevirisi	Okunuşu
река	nehir	rika	nehir	reka	река
море	deniz	mori	deniz	more	море
океан	sokak	akian	sokak	okean	океан
небо	gökyüzü	neba	gökyüzü	nebo	небо
залив	koy	zalif	koy	zaliv	залив

Bu kelimelerin doğrudan Sırpçaya girdiği ve kiril alfabesinde de aynı şekilde yazıldığı görülmektedir.

1.2. Bir ya da iki harfin değişmesiyle oluşan , yazılışları farklı, okunuşları birbirine çok yakın coğrafi anlam taşıyan kelimelere örnekler:

Rusça (yazılışı)	Türkçe Çevirisi	Okunuşu	Sırpça (yazılışı)	Türkçe Çevirisi	Okunuşu
город	şehir	gorad	град	şehir	grad
остров	ada	ostrav	острво	ada	ostrvo
воздух	hava	vozduh	ваздух	hava	vazduh
ветер	rüzgar	vetir	ветар	rüzgar	vetar
дерево	ağaç	deriva	дрво	ağaç	drvo

Yazılışları ve okunuşları farklı olan bu kelimelerin telaffuzlarının çok benzer

⁷ Russko-serpski tematicheski slovar. 9000 slov - M.: T&P Books Publishing, 2014. — 258 c.

olması ve anlam olarak da aynı anlamlarda kullanılmaları bize aslında Rusçada da hala kullanılmakta olan bu kelimelerin Sırpçada değişikliğe

uğramış benzer kelimelerle oluştuğu görülmektedir.

2. Sağlık alanında kullanılan benzer kelimeler:

2.1. Kiril alfabesiyle yazılışları, okunuşları ve anlamları aynı olan sağlık alanındaki kelimelere rnekler:

Rusça (yazılışı)	Türkçe evirisi	Okunuşu	Sırpça (yazılışı)	Türkçe evirisi	Okunuşu
пеницилин	penisilin	penitsilin	пеницилин (penicilin)	penisilin	penitsilin
ангина	anjın	angina	ангина (angina)	anjın	angina
ген	gen	g'en	ген (gen)	gen	gen
ампула	ampul	ampula	ампула (ampula)	ampul	ampula
кома	koma	Koma	кома (koma)	koma	koma
эпилепсия	epilepsi	epilepsiya	эпилепсија (epilepsija)	epilepsi	epilepsiya
астма	astım	Astma	астма (astma)	astım	astma
антибиотик	antibiyotik		антибиотик (antibiotik)	antibiyotik	antibiotik
вата	pamuk	Vata	вата (vata)	pamuk	vata

Bu tablodaki kelimeler sağlık alanında kullanılan ortak kelimeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem kiril alfabesinde hem de latin alfabesinde ortak yazılırlar. Sağlık alanında Sırpların bu ortak kelimeler sayesinde Ruslar tarafından anlaşılabilirliği de oldukça yüksektir.

2.2.Yazılışları ve okunuşları farklı, anlamları aynı olan benzer telaffuzlara sahip sağlık alanındaki kelimelere rnekler:

Rusça	Türkçe evirisi	Okunuşu	Sırpça	Türkçe evirisi	Okunuşu
диабет	diyabet	diab'et	дијабетес (diјabetes)	diyabet	diyabetes
гипертония	hiper tansiyon	gipertaniya	хипертонија (hipertoniju)	hiper tansiyon	hipertoniya
лекарство	ilaç	lekarstva	лек (lek)	ilaç	lek
пластырь	plaster	plastir'	фластер (flaster)	plaster	flaster

тиф	tifo	tif	тифус (tifus)	tifo	tifus
-----	------	-----	------------------	------	-------

Bazı sağlık terimlerinin de farklı şekilde yazılıp okunduğunu, ancak telaffuzlarının benzer köklere sahip olduğunu görüyoruz.

3. Sayılara örnekler :

3.1. Aynı şekilde yazılan sayılar:

Sayıları incelediğimizde aynı şekilde yazılan dört sayı (iki, üç, yüz, üç yüz) görmekteyiz:

Rusça	Türkçe Çevirisi	Okunuşu	Sırpça	Türkçe Çevirisi	Okunuşu
два	iki	dva	два (dva)	iki	dva
три	üç	tri	три (tri)	üç	tri
сто	yüz	sto	сто (sto)	yüz	sto
триста	üç yüz	trista	триста	üç yüz	trista

3.2. Farklı şekilde yazılan sayılar:

Aşağıdaki sayıların yazılışta farklı, anlam olarak aynı, telaffuzda ise yakın olduklarını görüyoruz:

Rusça	Türkçe Çevirisi	Okunuşu	Sırpça	Türkçe Çevirisi	Okunuşu
нуль	sıfır	nul'	нула (nula)	sıfır	nula
один	bir	adin	један (jedan)	bir	jedan
четыре	dört	chitiri	четири (četiri)	dört	chetiri
пять	beş	p'at'	пет (pet)	beş	pet
шесть	altı	shest'	шест (šest)	altı	shest
семь	yedi	s'em'	седам (sedam)	yedi	sedam

восемь	sekiz	vos'im	осам (osam)	sekiz	osam
Девять	dokuz	d'ev'it'	девет (devet)	dokuz	devet
Десять	on	d'esit'	десет (deset)	on	deset
Одинадцать/ двенадцать/ тринадцать...	on bir / on iki/ on üç ...	Ad'inatst' / Dv'inatsat' / tr'inatsat'	једанаест (jedanaest) / двенаест (dvenajest) / тринаест (trinajest) ...	on bir / on iki / on üç ...	Jedanaest / dvenaest / trinaest
Двадцать/ тридцать / сорок	yir mi sorak	Dvatsat' / tritsat' / sorak	двадесет (dvadeset) / тридесет (trideset) / Четрдесет (çetrdeset)	Yirmi / otuz / kırk	Dvadeset / trideset / chetrdeset
двадцать один	yir mi bir	Dvatsat' / adin	двадесет један (dvadeset jedan) /	yirmi bir	Dvadeset jedan
миллион	mil yon	M'ill'ion	миллион (milion)	milyon	milion
миллиард	mil yar	M'ill'iard	Милијарда (milijarda)	milyar	milijard

Sayılar telaffuzda çok yakın oldukları için Rusça bilen biri tarafından okunduğunda rahatlıkla anlaşılabilir.

4. Cins isimler.

4.1. Yazılışları ve anlamları aynı, telaffuzları farklı olan cins isimlere

örnekler:

Rusça	Türkçe Çevirisi	Okunuşu	Sırpça	Türkçe Çevirisi	Okunuşu
Таблица	Çizelge	tabl'itsa (-i harfi uzun okunur)	Таблица	Çizelge	Tablitsa (-a harfi uzun okunur)
место	Yer	mes'ta	Место	Yer	Mesto
нога	Ayak	naga	Нога	Ayak	noga
жена	eş	jina	жена	eş	jena

Kiril alfabesinde yazıldığında Rusçada yazılışının ve anlamlarının hiç değişmeden Sırpçada kullanılması, Rusçanın Sırpça üzerindeki doğrudan etkisine açık bir örnektir.

4.2. Aşağıdaki kelimelerin yazılışta farklı, anlam olarak aynı, telaffuzda ise çok yakın olduklarını görüyoruz:

Rusça	Türkçe Çevirisi	Okunuşu	Sırpça	Türkçe Çevirisi	Okunuşu
камень	taş	kamin'	камен (kamen)	taş	kamen
глупость	aptallık	glupist'	глуп /a (glup/ glupa)	aptallık	glupost
радость	sevinç	raddist'	радост (radost)	sevinç	radost
музыка	müzik	muzıka	музика (muzika)	müzik	muzika
культура	kültür	kul'tura	культура (kultura)	kültür	kultura
история	tarih	istorija	историја	tarih	istorija

			(istorija)		
идея	fikir	ideja	идеја (ideja)	fikir	ideja
идеология	ideoloji	idialogija	идеологија (ideologiya)	ideoloji	ideologiya
территория	bölge	terr'itor'ija	територија (teritorija)	bölge	territoriya
линия	hat	l'iniya	линија (linija)	hat	linija
автобус	otobüs	aftobus	аутобус (autobus)	otobüs	autobus
контроль	kontrol	kantrol'	контрола (kontrola)	kontrol	kontrol
голова	baş	galava	глава (glava)	baş	glava
люди	insanlar	l'udi	људи (ljudi)	insanlar	l'udi
здоровье	sağlık	zdarov'i	здравље (zdravlje)	sağlık	zdrav'
смысл	anlam	smisl	смисао (smisao)	anlam	smisao

Telaffuzda çok yakın olduklarından anlamları da Rusça bilen biri için oldukça açıktır. Bu kelimelerin çoğu günümüzde Sırpçada aktif olarak kullanılmakta ve karşılıklarının da aynı anlama geldiği son çıkan sözlükleri de incelediğimizde görülmektedir. Dilbilgisi açısından benzer özelliklere de rastlamaktayız. Örneğin, Rusçada yumuşatma harfi olan olan 'ь' (inceltme) işareti ya da 'я' (ya) ile yazılan kelimeler Sırpçada 'j' harfi ile yazılarak aynı ses zlliği verilmektedir.

4.3. Rusçada ve Sırpçada hala kullanılmakta olan bir iki harfin farklı olduğu, ancak benzer telaffuza sahip olan farklı anlamlardaki kelimeler:

Rusça	Türkçe evirisi	Okunuşu	Sırpça	Türkçe evirisi	Okunuşu	Rusça
мать		anne	mat'	Майка	anne	majka
слово		kelime	slova	реч	kelime	rech
буква		harf	bukva	слово	harf	slovo
рассказ		hikaye	rasskas	прича	hikaye	pricha
прямо		düz	pr'ama	право	düz	pravo
дом		ev	dom	куча	ev	kucha
человек		insan	chilav'ek	човек	insan	chovek

Sırpça bu kelimeler aşında Rusçada hala kullanılmakta olan başka anlamlardaki kelimelere karşılık gelmektedir.

5. Zaman bildiren kelimeler:

4.4. Sırpça bu kelimeler aslında hem Rusçada hem de Sırpçada kullanılmakta karşılık gelmektedir:

Sırpça	Türkçe Çevirisi	Rusça	Türkçe Çevirisi
майка	anne	майка	atlet
реч	kelime	речь	konuşma
слово	harf	слово	kelime
прича	hikaye	притча	açıklanması zor durum
право	düz	право	hak
куча	ev	куча	çok
човек	insan	чувак	delikanlı (jargon olarak kullanılıyor)

Rusça	Türkçe Çevirisi	Okunuşu	Sırpça	Türkçe Çevirisi	Okunuşu
минута	dakika	minuta	минута	dakika	Minuta
секунда	saniye	sikunda	секунда	saniye	sekunda
рано	erken	rana	рано	erken	rano
день	gün	d'en	дан	gün	Dan
утро	sabah	utra	јутро	sabah	yutra
вечер	akşam	vecher	вече	akşam	veche
неделя	hafta	nidelya	недеља	hafta	nedelya
месяц	ay	mesyats	месец	ay	mesets
год	yıl	god	година	yıl	godinas
час	saat	chas	сат	saat	sat
скоро	yakında	skora	ускоро	yakında	uskoro
поздно	geç	pozdna	касно	geç	kasno
никогда	hiçbir zaman	nikagda	никад	hiçbir zaman	nikad
сейчас	şimdi	sichas	сада	şimdi	sada
однажды	bir gün	adnajdi	једном	bir gün	yednom
раз (много раз)	kez,kere, defa (çoğu kez)	Ras (mnoga ras)	пут(много пута)	kez,kere, defa (çoğu kez)	put (mnogo puta)
иногда	bazen	inagda	понекад	bazen	ponekad

всегда	her zaman	fsigda	увек	her zaman	uvek
долго	uzun zaman	dolga	дуго	uzun zaman	dugo
позавчера	dnden önceki gün	pazafchira	прекјуче	dnden önceki gün	prekyuche
послезавтра	yarından sonraki gün	poslizafta	прекосутра	yarından sonraki gün	prekosutra
следующая неделя	gelecek hafta	sleduyushaya nedelya	следеће недеље	gelecek hafta	Sledeche nedele
на прошлой неделе	geçen hafta	na proshloy nedele	прошле недеље	geçen hafta	Proshle nedele
следующий месяц	gelecek ay	sleduyushiy mesyts	следећег месеца	gelecek ay	Sledeche mesetsa
следующий год	gelecek yıl	sleduyushiy got	следеће године	gelecek yıl	Sledeche godine
прошлый год	geçen yıl	proshly got	прошле године	geçen yıl	Proshle godine

Rusçada olduğu gibi Sırpçada da ismin cinsleri bulunmakta ve Sırpçada da ismin cinsleri Rusçada olduğu gibi son harfe göre belirlenmektedir:

Rusçada sessiz harfle biten kelimeler: город (şehir), человек (insan), телефон (telefon), паспорт (pasaport), компьютер (bilgisayar) gibi kelimeler eril cins grubuna girerken, son harfi –a ya da –я harfleriyle biten kelimeler (книга, мама, лампа ...) dişil; –o, –e ya da –ë ekleriyle biten kelimeler (яблоко, платье, бельë ...) ise nötr cins grubuna girmektedir. Sırpçada benzer bir dil olayına rastlamaktayız. Bir isim sessiz harfle bitiyorsa, bu isim erildir: grad (şehir), ovek (adam), telefon (telefon), pasoş (pasaport), raunar (bilgisayar). Ancak eril cins isimlerin istisnaları bulunmaktadır: “-st” ile biten kelimeler: Bu kelimeler yukarıdaki kuralın aksine dişil kelimelerdir (vest (haber), proşlost (geçmiş), budućnost (gelecek), mladost (gençlik)). Bu kelimelerden bazılarının Rusçada da ost’ (-ostь ekiyle biten) benzer kelimeler olduğu görülmektedir: новость (Rusça- haber anlamında)- vest (Sırpça- haber anlamında), молодость (Rusça- gençlik anlamında)- mladost (Sırpça- gençlik anlamında). Benzer köklere sahip proşlost (geçmiş), budućnost (gelecek) kelimelerinde ise Rusçadaki –ostь (Sırpçada -ost) benzer ekiyle yapıldığı görülmektedir. Diđer bir istisna ise ‘ć ile biten kelimelerdir: ноћ (noć- gece), помоћ (помоћ- yardım), моћ (moć (gc), vb. Bu kelimelerin Rusçadaki benzer dilbilgisi kurallarıyla birlikte kelimelerin anlamlarının da örtüştüğü görülmektedir: ночь (gece), помощь (yardım), мощь (gc) ... Sessiz harfle bittiği halde Sırpçada dişil cins olarak yer alan bir diğer istisna grubuna giren jesen (sonbahar), ljubav (ařk), stvar (řey, eřya), reć (kelime) kelimeleri Rusçada da осень (sonbahar), любовь (ařk), вещь (eřya), речь (söz) şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu kelimeler ya aynı anlamda ya da yan anlamda benzer kullanıma sahiptirler.

Sırpçada sonu “a” harfi ile biten isimler dişil isimlerdir: жена (kadın), şkola (okul), aća (bardak), kaşika (kaşık), artija (arşı), testera (testere), turtija (turşu). Bunlardan жена (kadın), şkola (okul), aća (bardak) kelimelerinin yazılışları, okunuşları ve anlamca aynı ya da yakın olmaları Rusça ile benzer özellikler taşıdığını gösterirken; kaşika (kaşık), artćja (arşı), testera (testere), turtija (turşu) gibi Türkçede kullanılan bu kelimelerin –a ekini alarak Rusçadaki dişil isimler kuralıyla aynı dilbilgisi

özelliklere uyarlanmıştır. Türkçede kullanılan bu kelimelerin zaman içerisinde Sırpçaya Rusça eklerle yazılması Rusçanın Sırpça üzerindeki etkisini açık bir şekilde göstermektedir.

Sonu “e” veya “o” harfiyle biten isimler nötr isimlerdir: selo (köy), pero (dolma kalem), more (deniz), mesto (yer, mekân), jezero (göl)... Bu örneklerde de görüldüğü üzere kelimelerin hem nötr cins olmaları hem de anlamları bakımından hem Rusçada hem de Sırpçada aynı anlamlarda kullanılması bakımından benzer oldukları görülmektedir: село (köy), перо (dolma kalem), море (deniz), место (yer, mekân), озеро (göl) vb. İsmi cinsine göre sıfat ve isimlerin eklerinin değişmesi kuralı Sırpçada da görülmektedir⁸: Rusçada ‘следующий год’ (gelecek yıl) örneğinde ‘год’ kelimesi eril cins isim olduğundan bu isimle kullanılan sıfatın da eril cins eki alması gerekmektedir. Sırpçada sıklıkla –ан, –ен ekleri ile yapılan sıfatların Rusçada kullanılan sıfatların köklerinden türediklerini ve yazılışlarının da aynı kökten olduklarını görmekteyiz:

безнадежан (PCC, s.39 / рус. безнадежный), буквалан (PCC, s. 58 / рус. буквальный), воспитан (PCC, s. 97 / рус. воспитанный), високоапаран (PCC, s.129 / високоапарный), хармоничан (PCC, s. 137 / рус. гармоничный), хипнотичан (PCC, s.140 / рус. гипнотический), хоризонталан (PCC, s. 147 / рус. горизонтальный), дослован (PCC, s.181 / рус. дословный), доступан (PCC, s.182 / рус. доступный), животворан (PCC, s. 199 / рус. животворный), измучен (PCC, s.255 / рус. измученный),

(PCC, s.258 / рус. иллюстрированный), неприкосновен (PCC, s. 418 / рус. неприкосновенный), конфликтан (PCC, s.299 / рус. конфликтный), огроман (PCC, s. 459 / рус. огромный), одличан (PCC, s. 494 / рус. отличный), подробан (PCC, s. 580 / рус. подробный), привржен (PCC, s. 635 / рус. приверженный), приметан (PCC, s. 646 / рус. приметный), скрупулозан (PCC, s. 785 / рус. скрупулезный), практичан (PCC, s. 624 / рус. практический) .

Sırpçadaki fiillerin Rusça fiillerin kökleriyle benzerlik göstermesi ve Slav kökenli olmaları açısından bu iki dilin kelimelerinin anlaşılması oldukça kolaydır:

Извинити (PCC, s. 251 / рус. извинить-özür dilemek), махати (PCC, s. 344 / рус. махать-el sallamak), објединити (PCC, s. 455 / рус. объединить-birleştirmek), определити (PCC, s. 471 / рус. определить-belirlemek), переводити (PCC, s. 529 / рус. переводить-çeviri yarmak), подставити (PCC, s. 582 / рус. подставить - koymak), преувеличати (PCC, s. 633 / рус. преувеличить- abartmak), пролити (PCC, s. 673 / рус. пролить – dökmek), раздражити (PCC, s. 709 / рус. раздражать- sinirlendirmek), убедити (PCC, s. 874 / рус. убедить – ikna etmek).

Stankoviça (1998)'nin Rusça Sırpça sözlüğünü incelediğimizde telaffuzları ve anlamları bakımından Sırpça kelimelerin Rusça fiillerle benzerlik gösterdiğini görmekteyiz. Bu durumu Aydukoviç (1997) çalışmasında da Sırp dilindeki literatürde bu konuya az sayıda eser ayrıldığını belirterek Rusça ve Sırpça alıntı kelimeler ve bunların iki dil arasında dile uyarlanmasının çeşitli yönlerinden bahsederek bahsetmiştir. Bir diğer çalışmada ise Şanskiy (1959) 'Hint-Avrupa dil ailesinin Doğu Slav koluna ait olan Rus dilinin kaynağı, “Eski Rus dili” genel adı altında birleşmiş, birbirine çok yakın Eski Doğu Slav lehçelerinin bir derlemesidir. Rus devletinin kurulduğu topraklarda yayılmıştır” sözleriyle iki dil arasındaki benzerliğin kaynağına vurgu yapmıştır.

⁸ Russko-Serbskii slovar pod redaksiyey Bogolyuba Stankoviça 2-e izdanie, Matitsa SRPSKA – Novi Cad, Russkii yazık - Moskva, 1998.

Bu çalışmada tarihi süreçlerin de etkisiyle günümüze kadar olan siyasi ve toplumsal olayların Rus, Sırp ve Türk dillerinin etkileşiminde doğrudan rol oynadığını görmekteyiz. Farklı anlamlarda kullanılsa da alıntı kelimelerin varlığını sürdürdüğü ve dile geçen bu kelimelerin geldiği dilin kültürel özelliklerini de beraberinde getirdiği yadsınamaz. Bu açıdan bakıldığında ortak kullanılan bu kelimelerin benzerlikler ve farklılıkları da göz önünde bulundurulursa bu tür aktarımların dili zenginleştiren unsurlar olduğu açıktır. Bu çalışmada vurgulanmak istenilen bir diğer unsur ise Rusayı ve Türkçeyi bilmenin Sırpayı anlamada büyük kolaylıklar sağladığıdır. Her ne kadar bir dil faklı bir dil ailesinden gelse de yaşanılan tarihi olaylar o dilleri yakınlaştırarak farklı kültürlere bile sahip olsalar birbirlerini anlayabilecekleri ortak dil unsurlarına sahiptirler. Bu çalışmada günümüzde yaşanılan siyasi, tarihi ya da sosyal koşulların değişmesi de göz önünde bulundurulacak olursa gelecekte kendi içinde benzerlikler taşıyan diller arasında ortak bir dil anlayışının, kültür birliğinin kapılarının aralanacağı kanaatindeyim. Buna bağlı olarak da gerek telaffuz gerekse dilbilgisi açısından benzer özelliklere ya da kelimelere sahip birkaç dilin aynı sözlük içinde olduğu sözlüklerin hazırlanması da dillerin öğrenilmesi açısından kolaylıklar sağlayacaktır. Bu tür çalışmalar yakın coğrafya üzerinde yaşanılan tarihsel olayların o diller üzerinde yaptığı değişiklikleri daha anlaşılır kılacaktır.

Kaynakça

- Afyoncu Erhan (2006), "Osmanlı İdaresinde Sırbistan", Balkanlar El Kitabı Tarih, C. I, Ankara: Karam Yayınları, 350-396
- Aslantaş, Selim (2007), Osmanlı'da Sırp İşyanları, 27 Kitap Yayınevi, İstanbul.
- Aydukovi J. (2004) Kontaktoloşki renik adaptatsiye rusizama i osam slovenskih yezika. – Beograd: Foto Futura: – 771
- Aydukovi j. (1997) Rusizmi i srpskohrvatskimrenitsima. Printsipi adaptatsiye. Renik. – Beograd: Foto Futura. Beograd: Foto Futura: 331
- Borkovskiy V.İ. (2006): Kuznetsov P. S. İstoriçeskaya grammatika russkogo yazıka. – Moskva: KomKniga: – 23
- Doğan Aksan, (2009) Her Yönüyle Dil Ana izgileriyle Dilbilim, TDK Yay., Ankara
- Ergin, Muharrem (1997), Türk Dil Bilgisi, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul
- Günay Karaağaç (2008), Türkçe Verintiler Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara, s.XLV
- Halil İnalçık (1996), "Stefan Duşan'dan Osmanlı İmparatorluğuna XV. Asırda Rumeli'de Hıristiyan Sipahiler ve Menşeleri", Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi zerinde Arşiv alışmaları, İncelemeler, Eren yay., İstanbul, 70
- Hayek A. (1966), "Sırbistan", İ.A., C. X, İstanbul: M.E.B., 556-566
- Karasu, A. (2017). 18. Yy.'da Macaristan'da İstinsah Edilen Sırpça Dini Eserdeki Türkçe Sözcükler zerine Bir Değerlendirme. TURAN-SAM, 9(36), 615-624. DOI: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>
- zkan, Ayşe (2011): Miloş'tan Milan'a Sırp Bağımsızlığı, 3, İstanbul, IQ Kültür,Sanat Yayıncılık
- ztuna Yılmaz (2005). Devletler ve Hanedanlar, Avrupa Devletleri, Cilt:4İlavelei, 3. Baskı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 45-47, Ankara
- Pars, Melahat (2004), Makedon ve Sırp Romanlarında Türkler ve Türk İzleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara
- E. A. Zemskoy (2000) Russkiy yazık kontsa XX stoletiya (1985–1995). – Moskva: Yazıkı russkoy kul'turu. – 142–143
- şanskiy N.M. (1959) Oerki po russkomu slovoobrazovaniyu i leksikologii. - Moskva: Upedgiz – 183

Valgina N. S. (2002). Rozental' D. E., Fomina M. İ. Sovremenniy russkiy yazık. – Moskva: Logos –528
– URL: <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook107/01> (data obraşeniya: 09.05.2021)

Sözlükler

Apresyan Yu. D. (1987). Noviy obyasnitel'nıy slovar' sinonimov russkogo yazıkı: Prospekt. – Moskva: Russkiye slovar

Bogolyuba Stankoviça (1998), Russko-Serpskiy Slovar': 2-oe izdaniye: Russkiy yazık, Moskva; Matitsa SRPCKA, Novi Sad

Efremova T.F. (1997), Kostomarov V.G. Slovar' grammatičeskih trudnostey russkogo yazıkı, Moskva

Kuznetsova A.İ., Efremova T.F. (1986). Slovar' morfem russkogo yazıkı. Moskva

Lekant P.A. (1991) Kratkiy spravočnik po sovremennomu russkomu yazıkı, Moskva

Morkovkin V. V. (1997). Slovar' strukturnih slov russkogo yazıkı. Prospekt. –Moskva: Russkiye slovari

Rozental' D.E., Telenkova M.A. (1999). Slovarniy trudnostey russkogo yazıkı. Moskva

Russko-Serbskii slovar (1998) pod redaktsiyey Bogolyuba Stankoviça 2-e izdanie, Matitsa SRPSKA – Novi Cad, Russkii yazık - Moskva.

Trkaljić, Abdullah (1973). Turcizmi u srpskohrvatskom – hrvatskosrpskom jeziku. Sarajevo: Svjetlost

Stepanov Yu. S.(2001):Slovari russkoy kul'turi. Moskva: Akademičeskiy proekt

Tihonov A.N. (2003) Slovoobrazovatel'nıy slovar' russkogo yazıkı, Moskva

Zaliznyak A.A. (1977) Grammatičeskiy slovar' russkogo yazıkı Slovoizmeneniye, Moskva

Zolotova G. H. (1998) Sintaksičeskiy slovar, Moskva